

ЗНАЧЕННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ПІДГОТОВЦІ КВАЛІФІКОВАНОГО РОБІТНИКА ШВЕЙНОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У статті розглядається проблема підвищення рівня художньо-естетичної культури майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю через компетентнісний рівень особистості педагога сучасної професійної школи, що включає як техніко-технічний, так і художньо-естетичний й національний аспекти.

Ключові слова. Професійна освіта, кваліфікований робітник швейного профілю, художньо-естетична культура, педагог професійної школи.

Л. Корницькая

ЗНАЧЕНИЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЕСТЕТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ РАБОЧИХ ШВЕЙНОГО ПРОФИЛЯ

Аннотация. В статье рассматривается проблема повышения уровня художественно-эстетической культуры будущих квалифицированных рабочих швейного профиля через компетентносный уровень личности педагога современной профессиональной школы, который включает как технико-технологический, художественно-эстетический, национальный аспекты.

Ключевые слова. Готовность, профессиональное образование, квалифицированный рабочий швейного профиля, художественно-эстетическая культура, педагог профессиональной школы.

L. Kornyts'ka

ARTISTIC VALUE AESTHETIC CULTURE IN TRAINING SKILLED STAFF CLOTHING

Annotation. The article discusses the problem of increasing artistic and aesthetic culture of future skilled workers sewing profile through kompetents level of

the individual teacher of modern professional school, which includes both technical and technically, artistically and aesthetic, the national dimension.

Key words. availability, professional education, skilled worker sewing profile, artistic and aesthetic culture, teacher professional school

Постановка проблеми. В основу розвитку сучасного українського суспільства, з самого початку його становлення, було покладено гуманістичні цінності та взято курс на розвиток творчої особистості, яка володіє окрім загальноосвітніх знань і умінь певною культурою: загальнолюдською, національною, професійною тощо. Перетворення цих ідей в життя, певною мірою, залежить від освіти, від готовності педагога до реалізації їх в процесі навчально-педагогічної діяльності, зокрема – професійної.

Складовою професійної освіти є професійно-технічна освіта з підготовки робітничих кадрів як для промислової сфери виробництва, так і для сфери послуг. Якість професійно-технічної освіти щодо професійної підготовленості кваліфікованого робітника швейного профілю залежить від компетентнісного рівня педагога сучасної професійної школи (інженера-педагога), що визначається не лише техніко-технологічними знаннями й уміннями, але й художньо-естетичною культурою в галузі швейного виробництва.

Науковий аналіз досліджуваної проблеми дав змогу виявити суперечності між зрослими вимогами споживачів до якості промислових виробів, у тому числі, до їх художнього оформлення (зокрема швейних) та недостатнім рівнем художньо-естетичної культури у кваліфікованих робітників швейної галузі виробництва

Тому зростає роль тих педагогів професійної школи (інженерів-педагогів), які не лише володіють знаннями і вміннями з виробництва швейних виробів, а й привносять художньо-естетичну складову в процес професійного навчання кваліфікованих робітників. Художньо-естетична культура фахівця швейного профілю включає: по-перше, знання з гармонізації кольорових

сполучень в одязі та інших швейних виробках; по-друге, уміння підбирати до основної тканини, з якої прошивається виріб, фурнітуру, декоративні елементи і прикладні матеріали; по-третє, якість виконання, що суттєво впливає на естетичний вигляд виробу, це оздоблювальні строчки, пластична лінія швів, обметувальні строчки, а також внутрішня сторона виробу тощо.

Ураховуючи те, що вузька спеціалізація відходить у минуле, а сучасний роботодавець зацікавлений в робітниках з широким спектром знань і вмінь (це продиктовано створенням малих підприємств і розвитком середнього бізнесу), то стає зрозумілим, що кваліфікований робітник в сучасних умовах виробництва не може виконувати лише одну виробничу операцію, він повинен бути компетентним у питаннях створення і виготовлення швейної продукції на різних її етапах, включаючи й художньо-естетичний компонент. Актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що наукові основи естетики і художньої творчості, мистецької освіти, дизайну знайшли відображення у працях В. Кагана, Н. Креденець, Л. Масол, М. Лещенко, В. Орлова, О. Отич, В. Радкевич, О. Рудницької та інших науковців. Філософи, психологи, педагоги, мистецтвознавці, художники приділяли особливу увагу питанням культури та культуротворчому впливу будь-якого мистецтва, у тому числі й дизайну – промислового мистецтва, на формування естетичних смаків населення загалом і художньо-естетичної культури фахівців, задіяних у виробництві промислових товарів зокрема. Переорієнтація сучасного виробництва та економіки зумовлює посилення вимог до якості пропонованих товарів і послуг, що закономірно викликає необхідність у підвищенні рівня художньо-естетичного розвитку фахівців й перетворює останній на фактор забезпечення ефективності професійної діяльності спеціаліста та рушійну силу його професійного самовдосконалення. Тож художньо-естетичний розвиток особистості стає запорукою успішного професійного становлення спеціаліста, зазначає О. Отич [10, с. 25].

Праці Б. Ананьєва, О. Асмолова, М. Бердяєва, М. Кагана, С. Раппопорта, П. Якобсона розкривають основи розвитку особистості в контексті мистецтва, естетики та художньої творчості. Різні аспекти теоретичних положень професійної підготовки, структури діяльності педагога професійної школи – інженера-педагога, висвітлювали такі відомі науковці як: С. Батишев, Е. Зеєр, О. Коваленко, Н. Ничкало та ін.

Увага науковців до художньо-естетичної культури в освітній теорії і практиці вказує на її серйозність для вирішення багатьох освітніх проблем. Методологічні та теоретичні аспекти художнього та естетичного розвитку особистості розкриті в працях дослідників: А. Азархіна, Є. Антоновича, Г. Богатирьової, І. Зязюна, Л. Оршанського, Соломахи, О. Шевнюк та ін.

Недооцінка значення художньо-естетичної компоненти у професійній освіті зумовлює низький рівень художньо-естетичної культури як випускників професійно-технічних закладів освіти, так і значної частини населення, вважає В. Прусак [12].

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна професійно-технічна освіта потребує висококваліфікованих інженерів-педагогів, оскільки саме вони здійснюють підготовку робітничого потенціалу країни, від якого залежить економічна могутність держави та добробут нації. У Національній доктрині розвитку освіти України зазначено, що підготовка педагогів професійного навчання, здатних здійснювати соціально-професійну та виробничо-технологічну діяльність у професійно-технічних закладах освіти різних типів є першочерговим, пріоритетним напрямом розвитку вищої освіти [8].

Перш ніж визначати готовність педагога професійної школи (інженера-педагога) до формування художньо-естетичної культури майбутнього кваліфікованого робітника швейного профілю, слід розглянути деякі дефініції, що будуть використовуватися у даній статті.

Отже, педагог професійної школи – професія “інженер-педагог”, інтегрує інженерну і педагогічну складові й потребує одночасного застосування у цій сфері педагогічної діяльності. Термін “інженер” використовується, коли працівнику для виконання професійних функцій необхідна технічна освіта, “педагог” – особа, яка веде викладацьку і виховну роботу, несе культуру у суспільство через освітню діяльність. Адже освіта має сприяти цілісному гармонійному розвитку кожної особистості, враховуючи її індивідуальні характеристики, творчі можливості тощо.

Професія інженер-педагог належить до нечисленної групи професій, що функціонують одночасно у двох різних системах – “людина-техніка” і “людина-людина” [2]. Тож інженерно-педагогічна діяльність – це інтегративне поєднання технічного й гуманітарного аспектів, складного процесу навчання і виховання, у даному разі в галузі швейного виробництва.

Щодо терміну “готовність” у науковій літературі виділяють моральну, психологічну та практичну готовність. Моральна – усвідомлення суспільної та особистісної значущості праці; психологічна – готовність максимально використовувати власні сили у професійній діяльності; практична – готовність до трудової діяльності, що включає інтегральну освіту: наявність індивідуальних нахилів, спеціальних знань, умінь і навичок, а також комплекс індивідуальних психологічних, психічних та характерологічних особливостей, що забезпечують ефективність в процесі професійної діяльності. Готовність до професійної діяльності трактується як властивість і стан особистості, рівень її професійної підготовки й, водночас, є інтегрованим утворенням, компоненти якого тісно взаємопов’язані та взаємообумовлені, а відсутність хоча б одного з цих компонентів призводить до виникнення диспропорцій в особистісній компетентності спеціаліста [2].

Поняття “культура” (від лат. cultura – догляд, освіта, розвиток) – це багатогранне поняття, що трактується як сукупність духовних і матеріальних цінностей, що відображають історично досягнутий рівень розвитку суспільства

і людини і втілюються в результатах продуктивної діяльності, а також як царина духовного життя суспільства, що охоплює насамперед систему виховання, освіти, духовної творчості (особливо мистецької); як рівень освіченості, вихованості людей, рівень оволодіння якоюсь галуззю знань чи діяльності [11, с. 163].

Художньо-естетична культура визначається розвитком естетичних смаків, почуттів, потреб, знань, ідеалів, вироблення художньо-естетичних умінь, творчих здібностей. Це здатність особистості до повноцінного сприймання й розуміння прекрасного, прагнення та вміння будувати своє життя за законами краси у суспільстві, природі, в побуті, на виробництві тощо. Художньо-естетична культура містить у собі такі компоненти: естетичне сприймання дійсності, переживання естетичних почуттів, естетичні потреби, естетичний смак, естетичні ідеали – соціально та індивідуально-психологічно зумовлені уявлення про досконалу красу в природі, суспільстві, людині, мистецтві. Художньо-естетична культура формується в процесі художньо-естетичного виховання, є його метою.

Отже, зважаючи на вищезазначене, інженерно-педагогічна діяльність – це інтегративне поєднання технічного й гуманітарного – складного процесу навчання, виховання, розвитку. Узагальнюючий зміст професійної діяльності інженера-педагога швейного профілю можна витлумачити як комплекс загальнонаукових, психолого-педагогічних, соціальних, комунікативних, загальнокультурних, інженерних, художньо-естетичних компонентів, оволодіння якими уможлиблює якісне виконання функцій покладених на особистість педагога професійної школи.

Нові економічні умови потребують нових рішень як у сфері соціальних так і освітніх процесів. Вони не можуть не впливати на їх переосмислення у вирішенні проблем професійної й професійно-технічної освіти, зокрема швейного профілю; становлення особистості як майбутнього педагога професійної школи – інженера-педагога, так і кваліфікованого робітника.

Проблеми професійної освіти й професійно-технічної зокрема, тісно пов'язані зі змінами, що відбуваються у суспільному житті, у соціально-економічній сфері, у сфері матеріального виробництва, а також у суспільній свідомості. Ці зміни зумовлюють перегляд вимог щодо готовності педагога професійної школи; до формування професійно грамотного, включаючи й художньо-естетичний аспект, кваліфікованого робітника, який володів би достатньо широким спектром професійних компетенцій в галузі швейного виробництва. Адже освіта, в ідеалі, має сприяти цілісному гармонійному розвитку кожної особистості, у тому числі й робітничих кадрів; виховувати особистість творчу, мислячу, активну, яка постійно самовдосконалюється, набуває професіоналізму у сфері своєї діяльності.

Щодо інженера-педагога швейного профілю сучасної професійної школи, треба наголосити, що це педагог, який добре знає всі процеси швейного виробництва, володіє методикою організації професійного навчання; художньо-естетичною, проектною, дослідницькою, загальною культурою, є творчою особистістю, здатною розкрити творчий потенціал кожного учня професійно-технічного навчального закладу, є гідним представником національної школи.

Зазначимо, що зростання конкуренції на світовому ринку товарів і послуг висуває нові, більш жорсткі вимоги до виробленої продукції, яка має бути не лише бездоганною за якістю, але й гідно репрезентувати національну самобутність країни-виробника. Це стосується й товарів швейної промисловості. До критеріїв їх якості відносять як конструкторсько-технологічні так і художньо-естетичні показники. Урахування сучасних технологічних процесів і художньої естетики дизайну, є основою професійної підготовки фахівців швейного профілю, що й зумовлює їхню професійну й художньо-естетичну компетентність. У змісті професійної підготовки дизайн є засобом формування художньо-естетичної культури учнів (студентів). У сучасних умовах розвитку виробництва саме дизайн визначає якість промислових товарів. У цьому випадку не можна не погодитися з думкою

В. Прусака, який справедливо вважає, що на культуру суспільства суттєво впливає культура промисловості і виробництва [12]. Функція гуманітарної освіти в рамках техніко-технологічного напрямку професійного навчання полягає у тому, щоб привести в рух потенційну творчу енергію учнів, спрямувати її в русло свідомої художньо-естетичної творчості [3].

Особливістю художньо-естетичного розвитку особистості в системі професійної освіти є його не лише загальна, а й професійна спрямованість і детермінованість змісту вимогами професії до фахівця. Це зумовлює посилення уваги до формування тих естетичних якостей і художніх здібностей особистості, які є професійно значущими, зауважує О. Отич [10].

Недооцінка значення художньо-естетичної компоненти у змісті професійної освіти спеціалістів швейників й зокрема кваліфікованих робітників швейного профілю, зумовлює низький рівень художньо-естетичної культури як випускників професійно-технічних закладів освіти, так і значної частини населення.

Тож у підготовці фахівців швейного профілю, зокрема інженерів-педагогів, поряд із техніко-технологічними (інженерними) і психолого-педагогічними знаннями і вміннями, професійно значущими виступає художньо-естетична складова. Це знання з тектоніки форми, пропорційних відношень, кольорових поєднань, засобів гармонізації, композиції; художнє і конструктивне навантаження швейного виробу, його декоративне оформлення, що й визначає дизайн. Без дотримання означених характеристик, без відчуття естетики ліній, кольору, пропорцій форми, неможливо створювати художньо привабливі швейні вироби й одяг зокрема.

Усвідомлене використання цих знань в процесі професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю формується їхня художньо-естетична культура, що у свою чергу визначає конкурентну спроможність цих фахівців на ринку праці, а також знано підвищує художньо-естетичні якості швейної продукції.

Виховуючи у молоді естетичні погляди, художній смак, не слід забувати про національну культуру, яка ґрунтується на народній естетиці. Професійне навчання майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю потрібно здійснювати в руслі сучасних технологічних процесів через призму національної культури та естетики під час створення і виготовленні швейної продукції. Таким чином професійне навчання формує ті професійні якості кваліфікованого робітника, які у подальшому визначатимуть культурно-виробничу сферу швейної промисловості, допоможуть відчувати і відтворювати прекрасне у повсякденному житті.

Слід зазначити, що у постіндустріальний період розвитку суспільства сучасний дизайн намагається позбутися диктату індустрії і техніки, звертається до загальнолюдських цінностей, до духовного світу людини мовою художніх образів, соціально-культурних значень і традиційних символів. Зважаючи на це, дизайн, а зокрема етнодизайн, у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців швейного профілю, виступає тим інноваційним компонентом, який вносить у навчальний процес творчість, художньо-естетичну складову й, водночас, наближає молодь до цінностей національної культури [6].

Загальновідомим є те, що педагог є носієм національної культури і моральності етносу, виразником менталітету свого народу і, що лише тоді суспільні зміни можуть мати дійсно гуманний ефект, коли вони базуються на стійкій системі культурних цінностей і традицій нації [5]. Тож сучасний педагог професійної школи, з урахуванням сучасних тенденцій суспільної свідомості, нових гуманітарних підходів в освіті, технічних і художньо-естетичних вимог в індустрії швейного виробництва, беззаперечно повинен володіти широким колом професійних компетенцій, у тому числі й художньою та естетичною культурою, бути митцем, майстром-наставником, дослідником, творчою особистістю.

Саме від особистості педагога, його готовності до інновацій, до збереження національних традицій, залежить чи розвиватиметься творчий

потенціал його учнів, яким буде рівень їхньої професійної підготовки, чи стануть вони особистостями, гідними громадянами своєї держави. Тому, наголошує С. О. Нікітчина, педагогіка має творитися і реалізуватися представниками нації, національними педагогічними кадрами – типовими носіями її способу мислення, світорозуміння, духовності [9].

“Освічувати” – значить за допомогою освіти виробляти у людей культурну самобутність, яка завжди вбрана в конкретну національну форму [7]. Саме в середовищі національної культури, використовуючи надбання традиційної педагогіки, можливе успішне розв’язання проблеми формування творчої, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем національної самосвідомості [1].

Як наголошує І. Зязюн, взаємовплив традицій та інновацій можливий саме у поєднанні інноваційних освітніх технологій та традицій естетичної культури [4]. Лише оволодіння комплексом необхідних професійних компетенцій, включаючи й художньо-естетичні, основані на традиціях національної культури і принципах сучасного дизайну (краса у функціональності), сприяє досягненню належного компетентнісного рівня і професійної художньо-естетичної культури майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю через професійну компетентність інженерів-педагогів.

Висновки. Підсумовуючи зазначене, можна зробити висновок, що художньо-естетичне спрямування спецдисциплін, зокрема дизайну (етнодизайну) в освітній практиці навчальних закладів швейного профілю набуло нагальної необхідності. Однак це проблема не лише інженерно-педагогічної і професійно-технічної освіти швейного профілю, це проблема вітчизняної галузі швейного виробництва і суспільства в цілому. Сьогодні вона потребує більш широкого теоретичного осмислення і невідкладного практичного запровадження в освітній процес професійної підготовки фахівців швейного виробництва.

Професійне навчання, яке здійснюється з урахуванням основ дизайну з використанням елементів національної культури, має на меті підготовку педагога професійної школи нового покоління, що й визначатиме його готовність до втілення інноваційних ідей в сучасній професійно-технічній освіті. Через компетентнісний рівень і професійні якості особистості педагога сучасної професійної школи й формуватимуться художньо-естетична й загальна культура майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю.

На наше переконання такий підхід має стати складовою процесу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників швейного профілю як інтегрованого компонента професійно-технічного навчання (технічного, художньо-естетичного, національного), що створює реальні можливості якісно нового, цілком сучасного рівня професійної освіти.

Література:

1. Гевко О. Суть та особливості національно-патріотичного виховання засобами декоративно-ужиткового мистецтва / Оксана Гевко // Рідна школа. – 2003. – № 5. – С. 25–12.

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>

3. Енциклопедія освіти / АПН України; голов. ред. В.Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

4. Зязюн І.А. Діалектика особистісних цінностей та смислів у розвитку особистості / І.А. Зязюн // Професійно-мистецька школа у системі національної освіти : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., – К.; Чернівці, – 1-3 жовт. 2008 р. с. Мала Білозірка Запорізької обл. – 2008. – С. 10–13.

5. Коломієць О.Б. Педагогічне забезпечення культурологічної складової у підготовці студентів технічних ВНЗ : дис.....канд. пед. наук : 13.00.04 / Коломієць Олена Борисівна. – К., 2004. – 214 с.

6. Мигаль С. У львівського дизайнера – сім століть освіти / Станіслав Мигаль, Андрій Павлів // Високий замок, 22 грудн., Ратуша-ForUm, – 2003.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://portal.lviv.ua /digest/20031/12/22/133530.html>

7. Мистецтво у розвитку особистості: монографія / [за ред. Н.Г. Ничкало].– Чернівці : Зелена Буковина, 2006. – 224 с.

8. Національна доктрина розвитку освіти. Затверджена Президентом України 17 квітня 2002 р. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. – № 2. – С. 9 – 12.

9. Нікітчина С.О. З історії становлення та розвитку національної системи виховання : монографія / Нікітчина Світлана Олександрівна. – Луцьк, Надстир'я. – 2001, – 162 с.

10. Отич О.М. Художньо-естетичний розвиток майбутнього фахівця у системі професійної освіти / О.М. Отич // Теоретичні і методичні засади неперервної мистецької освіти : зб. матеріалів. наук.-методол. семінару / – Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України.– Чернівці, 2007.– С. 27–29.

11. Професійна освіта : словник : навч. посіб. / [уклад. С.У. Гончаренко, І.А. Зязюн, Н.Г. Ничкало, О.С. Дубинчук, Н.О. Талалуєва, А.О. Молчанова, Л.Б. Лук'янова ; за ред. Н.Г. Ничкало] – К. : Вища школа, 2000. – 381 с.

12. Прусак В. Сучасна дизайнерська освіта : досвід, проблеми / В. Прусак // Діалог культур: Україна у світовому контексті. Художня освіта : зб. наук. пр. / [редкол.: І.А. Зязюн (голов.ред.), С.О. Черепанова (упоряд. і відп. ред.), Н.Г. Ничкало, О.П. Рудницька та ін.] – Львів., 2000. – Вип. 5. – С. 354 – 364.